

Yapon ədəbiyyatından oğurluq edən yazıçı

Gülnarə İLHAM

Hazırda vətəni Cənubi Koreya-da ən çox oxunulan yazıçılardan biridir. Yaradıcılığı həzin, axıcı təhkiyəli ədəbi nümunələrlə səciyyələnir. Bir sözlə, oxucu zövqünü və ruhunu oxşayan yazıçı adlandırılır onu. Bu yazıda “Asiya Ədəbi Mükafatı”na (Man Asian Literary Prize) layiq görülən ilk cənubi koreyalı və ilk qadın yazıçı Kun Suuk Şindən danışacağıq.

Ucqr kənd qızının məşhur yazıçıya çevrilməsi

Kun Suuk Şin 1963-cü ilin 12 yanvarında Cənubi Koreyanın Çollado vilayətində altıuşaqlı ailənin dördüncü övladı olaraq doğulub. Kənddə əkin-biçinə başı qarışan ailə qızlarının təhsil alması barədə düşünmürdü. Amma uşaqlığından qardaşlarının bədii kitablarını ağgözlüklə oxuyan qızcığaz 16 yaşı olanda Seulda yaşayan böyük qardaşının yanına köçməyə və orada oxumağa qərar verir. Gecə məktəbinə qəbul olunur və təhsil xərclərini qarşılamaq üçün elektrik avadanlıqları şirkətində işə düzəlir. Nəhayət, çalışqanlığı və inadkarlığı sayəsində arzusuna çatır və Seul İncəsənət İnstitutunun yazı yaradıcılığı fakültəsinin tələbəsi olur.

Müsahibələrinin birində təsərrüfat qayğılarının içində itib-batan kənd qızının məşhur yazıçıya çevrilməsindən danışarkən həmin günlərini belə xatırlayır: “Təsəvvür edin, çox kiçik, səs-küydən uzaq olan bir yerdə yaşayırdıq. İnək və toyuq saxlayırdıq. Onlar böyüyəndən sonra kəsib yeyirdik. Amma bunlarla yanaşı, qardaşlarımın çoxlu kitabı vardı. Evin hər tərəfinə səpələnmiş kitabları oxumaqdan zövq alırdım. Hər dəfə birini bitirəndə ədəbiyyata daha çox vurulurdum. Obrazları, onların həyatını öyrəndikcə yazıçı olmaq arzusu mənə çox təbii görünürdü. Ona görə də Seula yollandım. Təhsil müddətində ədəbi bilgilərim və sevgim lap dərinləşdi”.

1985-ci ildə, yenicə məzun olduqdan sonra “Qış nağılları” (Winter Fables) hekayəsi ilə ədəbi mühitdə debüt edir. Bəxti gətirir. İlk yaradıcılıq addımı uğurlu alınmışdı. Yazıçılığa yeni başlayan istedadlı müəllif kimi qiymətləndirilərkən

Kun Suuk Şin və “Anam sənə əmanət” romanı

“Muni Juanqa” (Munye Joongang New Author Prize) mükafatına layiq görülür.

Kun Suuk ilk cəhdində istəyinə çatmışdı. İndi qalırdı daha maraqlı, ciddi mövzulu əsərlər yazmaq və adını dünya ədəbi camiasına eşitdirmək. O, ədəbiyyat adına bütün fədakarlıqlara hazır idi. Beləcə, növbəti yaradıcılıq məhsulu, 1993-cü ildə nəşr edilən “Fisharmoniya-nın qoyulduğu yer” (bu musiqi alətinə orqan da deyilir) adlı hekayələr toplusu ilə yeni nəsil yazarların içində seçilməyə nail oldu. Estetik lirikası, dərin psixoloji üslubu olan bu hekayələr illərdir siyasi roman dominantlığını qoruyan Koreya ədəbi mühiti üçün dönüş nöqtəsi idi. Üstəlik, bu yeniliyi öhdəliyinə götürən yazıcının qadın olması digər həmcinslərini də həvəsləndirmiş, onların ədəbi mühitə axınını sürətləndirmişdi. Əlbəttə, Kun Suukun bu əməyi yüksək qiymətləndirilir, demək olar ki, heç bir yazı nümunəsi mükafatsız qalmırdı.

Ədəbi oğurluq və satışdan çıxarılan uğursuz kitab

Günlərin bir günü müəllif qısa hekayələr toplusu “Əfsanə” (Legend) kitabına görə çox ağır tənqidlə üzləşməli oldu. Belə ki, cənubi koreyalı yazıçı Lee Yunq-Cun hekayənin plagiat olduğunu iddia etdi. Təbii ki, bu, adi iddia deyildi. Dəlil-sübut ortaya qoyulmuşdu. Ümumiyyətlə, kitabın böyük hissəsi məşhur yapon yazıçısı Yukio Mişimanın 1961-ci ildə yazdığı “Patriotizm” hekayəsindən götürülmüşü. Bu ədəbi oğurluğu üzə çıxandan sonra Kun Suuk Şin etiraz edə bilmədi. Hətta kitabdakı hekayələrlə öz yazdıqları arasında müqayisə aparanda deyilənlərin doğruluğunu etiraf etmək məcburiyyətində qaldı.

“Çox çalışıram ki, yaddaşımın içindən “Patriotizm”i oxumadığımı axtarıb tapım, amma indi elə bir gərgin vəziyyətdəyəm, hətta zehnimə də güvənmirəm”. Bundan sonra nəşir kitabı satışdan çıxardı. Müəllif oxucularından üzr istəyərkən, günahını qısa bir zamanda lə-

yaqətlə təmizləyəcəyini bildirdi.

Bu ədəbi ifşa Kun Suuku həvəsdən salmadı. Anlayırdı ki, istedadını təsdiq etməli, sarsılan nüfuzunun bərpasına çalışmalıdır. Tezliklə buna nail oldu. O, bir-birinin ardınca yazdığı “Dərin üzüntü” (Deep Sorrow), “Kimsəsiz otaq” (A Lone Room) əsərləri ilə Asiyadan üzv Avropaya doğru irəliləyir, ciddi ədəbi imzaya çevrilirdi. Kitabları müxtəlif dillərə tərcümə olunurdu. Hətta “Kimsəsiz otaq” romanı 2009-cu ildə Fransanın nüfuzlu “Prix de l’Inapercu” ədəbi mükafatını qazanır.

Ölkəsində ədəbi ilkəri əldə edən yazıçı

Kun Suuk arzusunda olduğu şöhrətə 2009-cu ildə yazdığı

“Çox çalışıram ki, yaddaşımın içindən “Patriotizm”i oxumadığımı axtarıb tapım, amma indi elə bir gərgin vəziyyətdəyəm, hətta zehnimə də güvənmirəm”. Bundan sonra nəşir kitabı satışdan çıxardı. Müəllif oxucularından üzr istəyərkən, günahını qısa bir zamanda ləyaqətlə təmizləyəcəyini bildirdi.

“Anam sənə əmanət” (Please Look After Mom) romanı sayəsində qovuşur. Tezliklə 19 dilə tərcümə olunan əsər onun imzasını Qərb ədəbi aləminə tanıtdırır. Müəllif müsahibələrində bu romanın yarı xəyal, yarı gerçək hekayələr üzərində qurulduğunu deyir: “Əsərin birinci hissəsindəki hadisələr demək olar ki, həyatımla, ailəmlə bənzərdir. Anam və atamın xarakterindən çox detallar istifadə etmişəm. Amma atam əsərdəki kimi biri olmasa da, bəzi pis xüsusiyyətləri var. Hətta bir dəfə atam əsərin tamaşasına baxmaq istəyini bildirdi. Xahiş etdim ki, getməsin. Narahat idim. Çünki tamaşanı izləsə, əsərdəki ata obrazının simasında özünü görəcəyindən və qəlbinin qırılacağından qorxdum. Roman o qədər inandırıcı alınıb ki, hətta bir oxucu məndən itkin düşən anamın tapılmağı barədə soruşmuşdu. Əslində, orada bir neçə ailənin, ümumiyyətlə, Koreyanın sadə insanların prototipi var”.

“Anam sənə əmanət” romanı

Əsər son illərdə də aktuallığını itirməyib. Bir çox dilə tərcümə olunmaqda davam edir. Nəzərinizə çatdırıq ki, romanı Azərbaycan dilində də əldə edə bilərsiniz. “Yənbu” nəşriyyatı tərəfindən 2016-cı ildə çap edilən romanın ingiliscədən tərcüməçisi Namirə Məmmədli-dir.

Əsər dörd fəsil və epiloqdan ibarətdir. Romanın qəhrəmanı Pak Sonyo adlı yaşlı qadındır. O, Seulda yaşayan oğlulə gələndə ərinin diqqətsizliyi ucbatından dəmiryolu stansiyasında itir. Son vaxtlar qadının başında şiddətli ağrılar başlamışdı. Bu isə yaddaşının pozulmasına səbəb olmuşdu. Ona görə də dəfələrlə evin yolunu azır, görəcə-

yi işləri unudurdu. Nəhayət, ən sonuncu böyük itki baş verir. Ailəsinə uzaq düşür.

Yazıçı burada illərdir fədakarlığı, qayğıkeşliyi sayəsində ailəsinin birliyini qoruyan, övladları üçün hər çətinliyi gözü alan anaya qarşı etinasızlığı qələmə alıb. Onlar ucqar kənddə yaşayırdı. Pak 17 yaşında ailə qurub. Dörd övladı doğulub. Özü təhsil almadığı üçün uşaqlarını savadlı görmək istəyirdi. Əlindən gələni edirdi. Böyük oğlu anasının arzuladığı kimi prokuror olmasa da, dövlət qulluğuna imtahan verib işə düzəlir. İkinci oğlu da Seulda yaşayırdı. Ancaq əsər boyu demək olar ki, ondan söhbət açılmır. Sadəcə, elektron ticarətlə məşğul olduğu yazılır. Ailənin böyük qızı əcazılıq fakültəsini bitirib, əri ilə birgə aptek işləyirdi. Üç uşağı var. Sonuncu övlad, yəni ikinci qız Çi Hun yazıçıdır. Həmişə səfərdə olur, ya da yeni kitab yazdığını bəhanə edərək, günlərlə heç kəslə danışmır, doğmalarının, anasının zənglərinə cavab vermir.

“Bir müəllif, bir əsər”

Əsər boyu Pak Sonyo övladları və əri ilə xəyalən danışır. Roman məhz onun dilindən verilib. Oxucu Pakın həyatı, gəncliyindən ta bu günədək başına gələnlərlə onun doğmaları ilə danışığı fonunda tanış olur. Əslində, əsərdəki qadın obrazlarının məişət, ailə qayğılarında məsuliyyəti də eynidir. Sanki romanda Cənubi Koreya qadınlarının ümumi xarakteri, milli xüsusiyyəti üzə çıxır. Məsələn, Hun Çol anasını qarşılamağa getmədiyi üçün xanımına əsəbləşir. Qadın isə onda günah olmadığını, həmin vaxt qızı Çinə yemək apardığını deyir. Ata belə çətin anında qızından da incimirdi. “Çi yekə qızıdır, nə vaxtaca onə yemək aparacaqsan. Nənəsinin itkin düşdüyünü bilə-bilə bir dəfə də gəlməyib bura”-deyərək, əslində, övladının özünə bənzər laqeydliyinə qəzəblənir. Pak Sonyonun evli olan qızı da övladlarına görə bir vaxtlar çox sevdiyi işindən uzaqlaşır, özünə, görkəminə diqqət ayırmayan ev qadınına çevrilir. Maraqlıdır ki, Pak mərhəmətini, sevgisini ailəsi ilə yanaşı, ərinin qohumları, “Ümid evi”ndə yaşayan kimsəsiz uşaqlar, qonşuluqdakı iki yetim bacı, xəstə itlər, pişiklər arasında bölə bilmişdi. Onun etdiyi yaxşılıqların çoxu Pak itkin düşəndən sonra üzə çıxır. Kəndə onsuz qayıdan əri “Ümid evi”nin işçisindən öyrənir ki, ev, tarla işlərinin çoxluğuna baxmayaraq, Pak neçə illərdir oraya gedir, uşaqları çimədirir, onlara ana qayğısı göstərir. Hətta övladlarının hər ay göndərdiyi pulun çox hissəsini yığıb bu uşaqların ərzaqlarına, geyimlərinə xərcləyir. Bunların qarşılığında isə nəzarətçidən yalnız qızının kitabını ona oxumasını xahiş edirmiş. Axı özü yazıb-oxumağı bacarmırdı. Beləcə, bir-birinin ardınca hər gün qapıya kişinin tanımadığı insanlar gəlib Pakı xəbər alırdılar. Əri indi anlayır ki, arvadına qarşı necə ədalətsiz davranıb. Onun ağrılarına məhəl qoymayıb. Ağrıdan başını

tutub, huşunu itirmək dərəcəsinə çatan xanımından bir dəfə də olsun əhvalını soruşmayıb. Halbuki bir vaxtlar onu atıb başqa qadınla gələndə, arvadının acığına evə günü gətirəndə də qadını ondan imtina etməmişdi. Bir neçə aydan sonra pəşman olub evə dönəndə yenə onun qulluğunda dayanmış, yemək payını saxlamışdı. İndi ev Paksız necə soyuq, səliqəsiz görünürdü. O, birlikdə keçən həyatını, xanımının bir dəqiqə belə dincəlmədən işləməyini, ona qarşı rəftarını xatırladıqca ilk dəfə idi ki, gözündən yaş sel kimi axırdı. Amma ağlamaq üçün çox gec idi. Pakı heç nə geri gətirməyəcəkdi. Hun Çol və Çi Hun tez-tez elanları yeniləyir, paylayırdı. Ancaq Pakı görəndə tək-tük adamların siyahısı da getdikcə azalırdı. Onların nişan verdiyi yerlər isə Hun Çolun gənclik illərində yaşadığı məhəllələr idi. Deməli, ananın yaddaşı əvvəlki dövrlərə qayırdı. O, indi nə özünü tanıyır, nə də adını xatırlayırdı. Buna görə insanlar Paka yardım edə bilmirdilər. Onu görənlərin ana haqda təsvirləri də bənzər idi. Əyni nimdəş, nazik paltarda, ayaq barmağından çirk axan, mavi səndəlli qadın. Onun acı çəkdiyi hiss olunurdu. Bu təsvirlər övladlarını hər dəfə daha çox sarsıdırdı. Amma çarəsiz idilər. Əlləri heç yerə çatmırdı. Qarşıdan isə soyuq qış gəlirdi...

Tanınmış yazıçılar bu roman haqqında danışanda “anaya həsr olunmuş kədərli simfoniya”, “dramatik ömür yolu... ailə faciəsi...” kimi təsirli fikirlər bildiriblər.

Düşünürəm ki, Koreya adət-ənənələri, ailə əxlaqi-dəyərlərinin geniş təsvir olunduğu bu romanı oxuyan hər kəs onun Azərbaycan mühiti, mədəniyyəti ilə oxşarlığına təəccüblənəcək. Ona görə də insanın ailəsinə, doğmalarına qarşı düşüncələrini dəyişmək gücündə olan “Anam sənə əmanət” romanını kitabsevərlərə tam məsuliyyətlə tövsiyə edirəm.